

לשוננו לעם

עורכים: ע' איתן ומ' מדן

כרך יב, תשכ"א

האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

לעניין „המתקת מי ים“

החלטת האקדמיה לדחות את הביטוי „התפלת מי ים“ ולקבוע במקומו המתקת מי ים¹ גרמה לבירור דברים בין המומחה הנודע לעניין זה האינג' אלכסנדר זרחין ובין המזכירות המדעית של האקדמיה. כדי להציג לפני הקוראים את נימוקי השימוש שנדחה ואת הנימוקים שכנגד — ראינו לפרסם את חליפת המכתבים הבאה.

הא' זרחין כותב ביום כ"ב בסיחון תש"ך :

בקונטרס ד—ה (קו—קז) מלשוננו לעם, מחזור י"א (אדר—ניסן ה'תש"ך, דף 143—מז) פורסם אודות „המתקת מי ים“, כי „התפלה“ ו„תפלול“ אינן מתאימות... (לתהליך)... תמה אני מאוד, שהנכם קובעים את המונח בלי להתחשב עם המציאות:

1) המים ממי הים (כל מים) אחרי הרחקת כל המלחים מהם הנם באמת בלי טעם, הן אם מרחיקים את המלחים באמצעות הקפאה, או אידוי, או דיאליזה, או אלקטרואוסמוס, או אלקטרופוריזה, או כימיה וכדומה. ואם דרוש טעם למים, אזי מוכרחים להשאיר במים קצת מלחים ואוויר, לפי דרישת הטעם.

2) בכל התהליכים הנ"ל (חוץ מתהליכי חשמל) אפשר להרחיק מהמים גם כל מיני סוכרים, כלומר: אם ניקח מים

---

1. [על דרך „וימתקו המים“ (שמות טו, כה), „מים גנובים

„מתקו“ (משלי ט, יז).]

מתוקים, שיש בהם איזו שהם סוכרים (סכרוזה, פרוקטוזה, לְוולוזוה וכדומה), והם מתוקים לחך, ונעבדם בשיטות הנ"ל, הרי יורחקו הסוכרים מהמים, והמים ייעשו נקיים מכל סוכר, ולא יהיה להם שום טעם, אלא יעשו תפלים. האם לתהליך כזה גם כן ייקרא "המתקת מים"?

(3) ממשמע שנאמר ביחזקאל יג: "טחים אותו תפל" (פסוק י), "טחי תפל ויפול" (שם, יא) "טחתם תפל" (שם, יד), "בקיר ובטחים אותו תפל" (שם, טו) — ובאיוב "היאכל תפל מבלי מלח" (ו, ו) אפשר להיווכח, כי פירוש תפל הוא פשוט דבר שאין בו מלח. כי לכל בנאי מפותח ידוע, שטיח, שאינו מכיל מלח, אינו יציב והנו מתפרק בהתייבשו! וטיח, המכיל מלח או שמוסיפים לו מלח, מתייבש ומתקשה מאוד, ואינו מתפרק בלי כוח מפרק חיצוני. על כן מובנים דברי הנביא "טחי תפל ויפול". כי אין יציבות לטיח בלי מלח.

(4) גם לפי הסוגיה בתלמוד (חולין קיג ע"א) "טהור מליח, וטמא תפל" ... ברור שתפל פירושו — בלי מלח. במסכת שבת קכח ע"א "בשר תפל", "דג תפל" פירש רש"י: "תפל — שאינו מלוח". בנדרים נא ע"ב "בין מלוחים, בין תפלים" ברור, שתפל הוא ההפך מ"מלוח". ואין לתפל שום משמעות של טעם לא טוב, אלא רק שאין לו טעם.

וכשיתפילו את מי הים, ישאירו קצת מלח לפי הצורך, כדי שיהיו מים טובים וטעימים לשתיה. אבל לעצם התהליך של הרחקת המלחים או הסוכרים וכדומה ממי ים — ודאי ייקרא "התפלה", לפי כל הנתונים דלעיל. ותתקיים הנחת חז"ל: "הפה שאסר הוא הפה שהתיר".

נ"ב: גם לפטנט הישראלי שלי (מס' 9090) קראתי "שיטה להתפלת מים בהקפאה", והיא כוללת גם את התהליכים של הרחקת סוכר וכוהל וכד' מהמים.

הא' א' דותן משיב בשם המזכירות המדעית של האקדמיה (ביום א' בתמוז תש"ך):

כשקבעה האקדמיה את הביטוי המתקת מי ים, לא נעלם ממנה, שיש תהליכים להרחקת כל המלחים מן המים, ושיש דרכים להפקת מים תפלים ממש. ב"לשוננו לעם" קו—קו מפורש, שהחלטתה של האקדמיה חלה על הפעולה של "הפיכתם של מי הים למים הראויים לשתייה ולהשקאה", כלומר למים טובים וטעימים. והרי גם לפי דבריך ברור, שבהפיכת מי ים למים טובים אין מרחיקים מהם את כל המלחים, ולכן אף לשיטתך אין מקום לקרוא לכך "התפלה". מים טובים ומים תפלים הם דבר והיפוכו.

בוודאי, אפשר להפוך מים לתפלים ממש, לחסרי מלח, סוכר וכד', ולא לכך נתכוונה האקדמיה. אבל אם, כדעתך, תפל פירושו במקורות רק חסר מלח, הרי אין הצדקה לקרוא בשם "התפלה" לתהליך, המרחיק מן המים גם מלח, וגם סוכר וכוהל וכד'.

אשר למשמעותו של תפל, הרשה נא לי להעיר, שבמקומות רבים פירושו דווקא חסר טעם. כך, לדעתי, מתאים יותר לפרש את הכתוב באיוב ו, ו: היאכל תפל (= דבר נטול טעם) בלי מלח?, וכן עיין, למשל, במשנה גידה ט, ז ובפירוש ר"ע מברטנורא שם. מובן מאליי, שמאכל חסר מלח

הוא גם חסר טעם, ומכאן ההזדהות של שתי המשמעויות במקומות אחדים.

האקדמיה לא באה לקבוע שם מיוחד לתהליך הרחקת כל המלחים או כל חומרי הלוואי מן המים, אלא רק להפיכתם של מי הים למים טעימים, למים שאין בהם מידה יתרה של מלח. בין ש"תפל" פירושו חסר מלח, ובין שפירושו חסר טעם, אין זה הביטוי שראוי להשתמש בו כאן. מים כאלה נקראים בעברית "מים מתוקים", וכן בלשונות אחרות. וכן מצאנו בדברי חז"ל: "אדם גדול הוא והוא יודע למתק את הים הגדול" (ירושלמי, עבודה זרה ב, ח), "אמר ליה ר' יהושע וכי מימי אוקינוס לא מים מלוחים הן? א"ל מתמתקים הן בעבים" (בראשית רבה יג).

תיקון והערה

ברשימתו של מ' בן אשר "יחיד — יחיד" (לשוננו לעם קי"א) נשמטה שורה אחת ובה מובאה חשובה לענין הנדון. אחר המובאות מירושלמי מעשרות וממשנת כלאים יש לקרוא: וכן: הברכה... "נאמרת יחידית ברוב ימי המשתה (רש"י, כתובות ח ע"א); והרי משפט זה דומה במבנהו התחבירי למובא שבספר הנ"ל ("המהלך בדרך יחיד") והוספת ת מעידה כמאה עדים, שלפנינו שם תואר, ולא תואר-הפועל.